CONFERÈNCIA
JAUME
VICENS
VIVES

CUIDAR ELS ESPAIS: CIUTAT, BENESTAR I PROSPERITAT

BENEDETTA TAGLIABUE

CERCLE D'ECONOMIA

BENEDETTA TAGLIABUE

CUIDAR ELS ESPAIS: CIUTAT, BENESTAR I PROSPERITAT

11 de desembre de 2025, Barcelona

PRÒLEG

La "Conferència Jaume Vicens Vives" va néixer amb la voluntat d'honorar i projectar el llegat d'un dels grans intel·lectuals catalans del segle XX. Jaume Vicens i Vives va saber analitzar el seu present amb voluntat transformadora, va interpel·lar les noves generacions i va situar el pensament al servei del país amb una lucidesa que continua essent un referent per al Cercle d'Economia. El seu exemple ens recorda que la reflexió rigorosa i la responsabilitat cívica són eines indispensables per comprendre els reptes col·lectius i per imaginar camins de futur.

Fidels a aquest esperit, la "Conferència Jaume Vicens Vives" convida cada any una veu de primer nivell que ens ajudi a mirar el nostre temps amb perspectiva, profunditat i ambició. En aquesta edició, el Cercle té el privilegi d'acollir una figura que ha sabut pensar la ciutat no només des de la disciplina arquitectònica, sinó també des d'una sensibilitat humana excepcional: Benedetta Tagliabue. La seva obra, arrelada al territori i alhora oberta al món, combina intuïció escultòrica, saviesa artesanal i capacitat d'innovació, i ens ofereix una lectura singular del paper que els espais tenen en la vida de les persones.

La conferència que el lector té a les mans ens recorda una idea fonamental: que l'arquitectura és, abans que res, un acte de cura. Cuidar

els espais vol dir cuidar les persones que els habiten; dignificar la ciutat vol dir dignificar la comunitat que la fa possible. A través de vivències personals i projectes emblemàtics —del Mercat de Santa Caterina al Centre Kālida Sant Pau, passant per instal·lacions que han captivat públic internacional, com la proposta AQUA presentada a la Biennal de Venècia, on tradició artesanal i experimentació digital s'entrellacen en un mateix gest creatiu—, Benedetta Tagliabue mostra com l'arquitectura pot esdevenir un pont entre individus, una estructura que acompanya, acull i teixeix vincles.

En un context en què les ciutats afronten reptes profunds —desigualtats persistents, solitud no desitjada, emergència climàtica, tensions urbanes com les generades per l'escassetat d'habitatge o la pèrdua de cohesió comunitària—, la mirada de Tagliabue és una invitació necessària a repensar el desenvolupament urbà. Ens recorda que una ciutat no és únicament una infraestructura, sinó un ecosistema de relacions, de memòries compartides i de possibilitats per al benestar col·lectiu. La ciutat, tal com ella la concep, és un lloc que s'ha de poder habitar amb dignitat i reconèixer com a propi.

Aquest pròleg vol destacar també la dimensió pedagògica i experimental del seu treball. En un món en què la tecnologia i la tradició han d'aprendre a dialogar, Benedetta proposa una arquitectura que combina la mà que trena i la màquina que calcula, la imperfecció del gest artesanal i la precisió de les eines digitals. Aquesta síntesi, que forma part del seu llenguatge creatiu, constitueix una metàfora poderosa del futur que volem construir: un futur en què la innovació no renunciï als valors humans que sostenen la vida en comunitat.

Vull expressar el meu agraïment a totes les persones que fan possible la "Conferència Jaume Vicens Vives" i, especialment, als socis i sòcies del Cercle, que amb la seva fidelitat mantenen viva aquesta institució i la doten del seu sentit profund. Aquestes pàgines són també un homenatge a la seva dedicació.

Convido el lector a endinsar-se en aquestes paraules amb un esperit obert i receptiu. La reflexió de Benedetta Tagliabue ens ajuda a entendre que quan una ciutat es cuida, quan els espais es pensen amb humanitat, la comunitat esdevé més forta i el país més pròsper. En aquesta convicció trobem la continuïtat del llegat de Jaume Vicens i Vives i la raó de ser d'aquesta conferència.

Teresa Garcia-Milà
Presidenta del Cercle d'Economia

I.

Vaig arribar a Barcelona per amor i per intuïció. Venia d'Itàlia amb una educació plena d'art i història. Vaig créixer en un entorn en què la bellesa era una cosa quotidiana, gairebé inevitable. Els meus pares havien transformat casa nostra en un petit univers de frescos, jardins i silencis plens de memòria. Vaig viure a Venècia durant els meus dies universitaris. Aquell món em va ensenyar a mirar amb atenció i a escoltar les històries que habiten els espais.

Quan vaig conèixer l'Enric Miralles i vaig decidir seguir-lo a Barcelona, no sabia que aquesta ciutat es convertiria en casa meva. Vaig aprendre de quina manera una ciutat pot ser mestra i la vaig descobrir amb la curiositat oberta de qui arriba per primer cop. Barcelona em va rebre amb una barreja de serenitat mediterrània i energia creativa. Catalunya em va ensenyar a viure amb una altra llum i un altre ritme. Vaig descobrir el seu equilibri entre seny i rauxa i vaig començar a obrir-me camins nous en l'arquitectura i en la vida.

Amb el temps he vist com Catalunya ha evolucionat, com Barcelona ha canviat, com noves energies n'han anat modelant el teixit urbà. La veig com una ciutat en permanent diàleg amb si mateixa. És bonica, és complexa, és viva i no deixa de renovar-se. És una ciutat que afronta desa-

fiaments profunds i de vegades contrastos: alguns de tan visibles com les persones que, ara més que mai, dormen al carrer; uns altres de més silenciosos, com la dificultat de mantenir vincles comunitaris enmig de la velocitat global. Els carrers han canviat, la població s'ha diversificat, les urgències s'han tornat més evidents.

Cada vegada més se sent que la vulnerabilitat s'ha convertit en part del paisatge urbà, i això ens demana reflexionar sobre el paper social de l'arquitectura. La ciutat té la responsabilitat de reinventar la seva relació amb la comunitat: espais públics generosos, habitatges dignes, arquitectures que acompanyin… Penso que la ciutat ha de ser un lloc on sempre hauríem de sentir-nos a casa. I sovint em pregunto què podem fer, des de l'arquitectura, perquè aquest dret a la ciutat sigui real per a tothom.

L'arquitectura també acaba sent una responsabilitat social. Quan projecto, sempre penso en les persones que viuran aquell espai. I a l'estudi tenim molt present de quina manera un edifici ha de servir per crear vincles. La gent necessita bellesa i pertinença: un banc que convida a seure-hi, un llindar que acull, un jardí que protegeix del soroll, una estació on et trobis de gust… L'arquitectura té poder quan es posa al servei de la vida quotidiana.

Per això, m'agrada parlar de l'arquitectura com un gest de tenir cura. No es tracta només de resoldre un programa funcional; es tracta de crear llocs on la gent pugui trobar-se i sobretot sentir-se part d'una comunitat.

II.

Quan treballàvem en el mercat de Santa Caterina, vaig sentir aquesta idea de cura urbana. El projecte quasi el vam fer com si fos una extensió de casa nostra. Amb l'Enric Miralles vivíem a la vora i el recorríem diàriament. Hi teníem un afecte immens. En aquell moment el mercat estava deteriorat i molts veïns tenien dubtes sobre el que passaria. Però jo adorava aquell espai humil i quotidià al cor del barri.

Volíem que la nova coberta fos com una gran pell protectora, inspirada en els colors dels aliments que s'hi venien, que reflectís la vitalitat del mercat i donés continuïtat a la història del lloc. Volíem que la nova arquitectura fos un pont entre passat i futur, un acte de respecte cap als qui hi viuen. Construir Santa Caterina era cuidar un tros de la nostra pròpia vida quotidiana. Avui, quan hi passo, m'impressiona veure com el mercat continua sent un punt de trobada, en què l'arquitectura ajuda a mantenir viva la comunitat.

Santa Caterina em va ensenyar que l'arquitectura pot ser una forma de cura. I aquesta intuïció es va fer més profunda treballant en el Centre Kālida Sant Pau, un lloc creat per acompanyar persones que travessen una cura contra el càncer, en moments de gran vulnerabilitat. Allà, al costat de l'Hospital de Sant Pau, vaig entendre la força d'una arquitectura que no imposa: que ofereix refugi sense demanar res a canvi. Kālida és una casa petita, lluminosa, feta de materials que acaricien i no intimiden. No és un edifici mèdic: és un lloc on un pot seure, respirar, parlar o simplement sentir-se acompanyat mentre pren una tassa de te. Hi entenem que l'arquitectura és capaç de curar, no perquè curi malalties, sinó perquè aguanta l'ànim.

El projecte del Centre Kālida va fer aprofundir la meva visió sobre la cura. Inspirat en els Maggie's Centre del Regne Unit, Kālida va néixer amb una missió clara: oferir un lloc d'acompanyament a persones que travessen moments molt fràgils. Kālida em va ensenyar que l'arquitectura té una força enorme quan es dedica a aguantar les persones en els moments més difícils. I potser va ser allà, en aquella experiència tan humana, que vaig entendre que la cura també pot començar en el gest inicial d'imaginar i de fer.

III.

L'arquitectura neix moltes vegades del gest simple i ancestral de la mà que trena, entrellaça… En el nostre estudi, aquest gest no només és una metàfora, sinó una manera tangible de pensar i fer. Dibuixem, tallem, componem collages; construïm maquetes conceptuals que es transformen i evolucionen en diferents escales, buscant copsar l'essència d'un espai abans que existeixi. Les mans diverses d'arquitectes, modelistes i artesans del pensament i del fer donen forma al projecte, com en el Pavelló d'Espanya de l'Expo Shanghai 2010, en què el gest de trenar es va convertir en arquitectura: el pavelló va ser una estructura de formes lliures revestida d'una pell de vímet ondulat que evoca l'artesania tradicional. En l'edifici, la mà que entrellaça el material al·ludeix directament al teixit urbà i climàtic, i ensenya de quina manera el que és artesanal i el que és urbà poden integrar-se i articular-se en un espai.

Aquest treball manual és essencial per al nostre procés creatiu. Les primeres idees les expressem amb materials senzills: paper, cartró, tela, fils, fustes fines. De vegades construïm estructures efímeres que semblen vestimentes flotants; altres cops, petites cúpules o paisatges en miniatura que ens permeten explorar de quina manera la forma es troba amb la llum i de quina manera un plec pot definir un espai. Ens interessen la imperfecció i l'espontaneïtat del gest, en un aprenentatge que sorgeix del fer. En cada maqueta es revela una cosa inesperada, una intuïció que després alimenta el projecte real, com passa en peces com el Càntir d'Argentona, que reprèn la ceràmica tradicional i el gest ancestral de transportar aigua, o en la Llàntia de Montserrat, un projecte votiu que evoca la muntanya sagrada i converteix la llum en forma ritual.

Treballar amb materials naturals com la fusta, la ceràmica o els teixits ens permet construir una arquitectura càlida, tàctil, viva. Ens acosta a una saviesa transmesa per generacions, que la mà recorda fins i tot quan la ment oblida. Aquest coneixement artesanal és una forma d'intel·ligència corpòria, una coreografia compartida per cultures al llarg de la història. En la nostra arquitectura, aquesta saviesa ancestral es troba amb la innovació contemporània. Busquem el punt d'encreuament en què tradició i futur s'entrellacen per crear una cosa nova.

Cada obra nostra és el resultat de moltes mans: les que dissenyen, les que fan esbossos, les que construeixen. I aquestes mans interpreten i aporten. Aquesta riquesa de perspectives i tècniques dona a l'edifici una dimensió humana. Davant dels desafiaments contemporanis, pensem en estructures poroses, lleugeres, que generen ombra i refugi sense negar l'entorn. En molts dels nostres projectes, el teixit no és només metàfora sinó matèria: una pell que vesteix l'estructura mitjançant plecs o patrons inspirats en tradicions locals.

La natura teixeix textura i color amb lleugeresa. Entre la tela que vesteix i la cistelleria que estructura, la nostra arquitectura oscil·la com un teixit fet a mà, en què tradició i innovació fan una trama per reconnectar amb la natura, la cultura i els altres. Dissenyar amb les mans és recordar que l'arquitectura comença en el contacte entre materials, cossos i idees.

IV.

Dissenyar també és teixir relacions. La ciutat és un teixit social en què es creuen trajectòries, oficis, memòries… Com a arquitectes, la nostra tasca consisteix a recompondre vincles i oferir espais per a la trobada per crear ambients que convidin a estar junts. Per això, m'interessa una arquitectura porosa, lleugera, capaç de protegir sense tancar i d'integrar. M'atreuen la transparència, la llum velada, el moviment de les ombres… M'agrada pensar que un edifici respira, que deixa passar la vida, que s'obre per acollir…

Amb el pas dels anys, en el nostre estudi, el taller manual conviu cada vegada més amb eines digitals. Recordo quan va arribar el 3D i vam començar a explorar-lo amb el Parlament d'Escòcia, i més tard a Santa Caterina i al Pavelló d'Espanya, creant formes complexes que abans haurien necessitat setmanes d'ajustament. Em fascinava la llibertat de girar un espai i veure'l des de tots els angles, i provar així colors i textures en segons. Va ser obrir una porta immensa. I, tot i això, els models digitals no van substituir mai les nostres maquetes de paper: al contrari, van començar a dialogar.

Avui el diàleg continua amb la intel·ligència artificial. A l'estudi hem començat a experimentar amb aquestes eines, no com a substituts del pensament humà, sinó com a extensions de la nostra capacitat d'imaginar. La IA ens permet visualitzar idees abans només intuïdes, explorar variacions infinites, descobrir camins nous. Però continuo creient que l'essència està en el gest inicial, en la intenció del projecte. La IA pot suggerir, accelerar, multiplicar, però la tria final continua sent humana. En aquest equilibri, crec, hi ha l'oportunitat d'una nova era creativa.

Aquest any a la Biennal de Venècia hem explorat precisament el pont entre el procés artesanal i les eines contemporànies mitjançant una instal·lació que investiga l'aigua en el seu estat invisible en una col·laboració entre formes d'intel·ligència. En un esquelet de fusta que dibuixa la paraula AQUA, es despleguen parets fetes amb paper de filtre recuperat, treballat a mà a Catalunya per generar parets plegades en niu d'abella que es transporten planes i s'obren com un acordió per generar un espai. A l'interior, una composició de música i visuals digitals transforma l'estructura en una experiència interactiva en què la recerca científica, la sensibilitat artística i l'experimentació material s'entrellacen per construir una narrativa comuna i per comunicar conceptes.

Dissenyada amb materials reciclables i de baix impacte com el paper i la fusta natural, la instal·lació adopta la idea de circularitat: ha estat concebuda per desmuntar-se i reutilitzar-se després del pas per Venècia, seguint un procés d'elaboració coherent amb aquesta filosofia. Ara es torna a muntar al Roca Gallery de Barcelona. Aquesta arquitectura lleugera i experimental es compromet amb els reptes ambientals actuals, en què cada decisió, des de la matèria fins a la manera de construir, reforça una visió responsable de l'entorn construït.

En aquest recorregut entre artesania i innovació, també entenem que l'arquitectura necessita espais on pugui debatre's, ensenyar-se i compartir-se. La pràctica de l'estudi sempre ha conviscut amb la recerca i amb la transmissió del coneixement, i s'ha estès més enllà dels edificis cap a aules, tallers i exposicions. Aquesta dimensió pedagògica i pública ens permet mantenir l'arquitectura oberta a la discussió contemporània, en diàleg amb generacions noves i amb mirades diverses, i preparar el terreny per explorar junts els desafiaments del futur.

V.

De vegades em demanen quin consell donaria a un jove arquitecte. Acostumo a respondre que prefereixo aprendre'n. Han crescut en un món ple d'eines que nosaltres no teníem: escàners tridimensionals, realitat virtual, algorismes creatius, noves formes de comunicació… Però crec que, fins i tot en aquest context, hi ha una cosa que no canvia mai: la necessitat d'entendre l'arquitectura com un acte de cura. Com una manera de millorar la vida quotidiana. Com una oportunitat, encara que sigui petita, de fer el nostre món una mica més habitable.

Aquesta convicció es reforça en la meva experiència docent, aquest any a Yale, en què ensenyar es converteix en una manera d'assajar el futur amb els qui el construiran. La docència obre l'arquitectura a la reflexió col·lectiva i permet qüestionar-la, reinterpretar-la i compartir-la des de la pràctica, la teoria i l'experimentació. Exposar l'arquitectura en una biennal, en un museu o en una sala d'estudi és una altra manera de fer-la debatible i de convidar-ne d'altres a afegir-se a la conversa sobre el que podem i hem de transformar.

En aquest sentit, la Fundació Enric Miralles, situada en el paraigües del nostre estudi EMBT, procura ser un laboratori de pensament i memòria activa, un lloc on l'arquitectura es mostra i es discuteix. Des d'allí impulsem iniciatives que vinculen investigacions pedagògiques i pràctiques, com l'exposició que tenim actualment, Healing Architectures: Designing Spaces of Care, on explorem com els espais poden esdevenir eines per acompanyar i sostenir les persones i les comunitats.

En un moment en què Barcelona assumeix un nou paper global, com a Barcelona 2026 Capital Mundial de l'Arquitectura i seu del Congrés Mundial d'Arquitectes de la International Union of Architects (UIA), la ciutat esdevé un escenari privilegiat per repensar aquesta idea de l'arquitectura de la cura. Integrada en la programació de la capitalitat, aquesta exposició reuneix un conjunt de projectes i idees que responen a la urgència d'imaginar espais d'acollida i acompanyament més enllà del que és estrictament clínic, dins del teixit urbà.

Barcelona, amb la seva topografia, la seva història, la seva xarxa hospitalària i les seves dinàmiques urbanes, ofereix el context ideal per convertir aquesta "arquitectura de la cura" en un nou estàndard urbà: no només als interiors hospitalaris, sinó també desplegada en l'entorn públic, en el punt de trobada entre la ciutat i el sistema de salut. Si la capitalitat 2026 convida a reflexionar sobre l'arquitectura com a eina de transformació social, aquesta idea s'alinea amb aquesta mirada: fer de la ciutat un lloc més humà i inclusiu, on el disseny de l'espai respongui a les necessitats emocionals, socials i físiques de les persones.

I, en realitat, quan penso en la ciutat que volem per al futur, imagino espais on les persones no se sentin perdudes. Imagino places on sigui fàcil seure, descansar, observar. I, sobretot, imagino llocs on l'espai públic sigui una llar estesa, on tothom es pugui sentir convidat a participar.

Potser aquest és el veritable sentit de l'arquitectura: facilitar que tots puguem sentir-nos a casa, fins i tot quan som fora d'ella. Per a mi, cada projecte és un assaig per aconseguir-ho. Cada edifici intenta teixir relacions més humanes. I cada gest, per petit que sigui, pot obrir una finestra d'esperança enmig de la complexitat contemporània.

Al llarg dels anys he après que l'arquitectura no només és tècnica ni estètica. És una forma de relació amb el món. És una conversa viva que mai s'acaba. A cada obra miro de recordar aquesta intenció inicial: fer que l'espai sigui una presència amable, un lloc per viure en una manera una mica més fàcil. Això és el que m'agradaria que acompanyés aquesta conferència: la idea que l'arquitectura és un acte de cura, un refugi, un pont, un treball fet amb les mans i amb la ment, amb la tradició i amb la innovació, amb l'experiència i amb la curiositat.

I potser l'arquitectura del futur haurà d'aprendre a escoltar més i a observar millor… Potser serà més lleugera i més conscient. Haurà de convertir-se en un àmbit en què la vida pugui desplegar-se amb dignitat, en què puguem reconèixer-nos i cuidar-nos mútuament. En la millor versió, l'arquitectura pot ajudar-nos a sentir que pertanyem a algun lloc; que el món, malgrat la complexitat, encara pot ser una llar compartida on ens sentim a casa.

CERCLE D'ECONOMIA

Vicens Vives